

pražský
studentský
summit



BACKGROUND REPORT

Náhradní materství

Táňa Vondřichová
tana.vondrichova@amo.cz



AMO.CZ

Obsah

1	Jak číst background	3
2	Úvod	3
3	Biologická stránka náhradního mateřství	3
3. 1	Surogátní mateřství úplné	4
3. 2	Surogátní mateřství částečné	4
3. 3	Zdravotní důvody pro vyhledání náhradní matky	4
3. 4	Zdravotní rizika pro náhradní matku a dítě	4
4	Etická stránka náhradního mateřství	4
4. 1	Surogátní mateřství altruistické	5
4. 2	Surogátní mateřství komerční	5
4. 3	Zastánci	5
5	Náhradní mateřství jako mezinárodní problém	6
5. 1	Přeshraniční náhradní mateřství	6
5. 2	Podmínky pro náhradní matku a na žadatele o náhradní mateřství	7
5. 3	Rodičovství a občanství z právního hlediska	7
6	Možná řešení a role WHO	9
7	Shrnutí	9
8	Seznam použitých zdrojů	11

1 Jak číst background

Tento background report, vytvořený pro účely Pražského studentského summitu, je určen pro simulované jednání Světové zdravotnické organizace (WHO). Díky backgroundu delegáti porozumí základům problematiky náhradního mateřství. Nastínuje ho jak ze stránky biologické, tak etické a vysvětluje, proč je nutné se jím zabývat na mezinárodní úrovni. Navrhuje možná

východiska a kroky, které by měla Světová zdravotnická organizace učinit. Background slouží jako rozcestník na cestě za samostatným poznáváním tématu, nemá tudíž být jediným zdrojem informací pro delegáta. K samostudiu mohou delegáti využít sekci doporučených a rozšiřujících zdrojů a kapitola otázek pro jednání jim pomůže udržovat směr následného jednání.

2 Úvod

Náhradnímu mateřství je nutno věnovat pozornost coby možnému prostředku v boji s neplodností, kterou Světová zdravotnická organizace označila za nemoc.¹ Milionům párů po celém světě se nedáří počít dítě přirozeným způsobem a ve své snaze o potomka spoléhají na umělou neboli asistovanou reprodukci. Náhradní mateřství je druh umělé reprodukce, ke kterému je zapotřebí třetí osoba – náhradní matka. Tu definuje Světová zdravotnická organizace jako ženu, jež svolí k nošení plodu na základě dohody, podle níž dítě po porodu odevzdá „zamýšleným rodičům“ a ti jej vychovají.² Plod může vzejít z pohlavních buněk páru, kterému se nedáří těhotenství donosit, ale využít lze i jiných dárců spermatu či vajíček. K náhradnímu mateřství se přiklánějí páry převážně v krajních případech neplodnosti, avšak v současné době se jedná o jedinou možnost umělé reprodukce pro mužské homosexuální páry.³ V rámci této tématiky se setkáváme i s pojmy surogátní nebo surogační mateřství, které jsou k náhradnímu mateřství synonymy. Každým rokem více párů rozšiřuje svou rodinu formou náhradního mateřství, ale kvůli chybějícím údajům a statistikám se počet takto narozených dětí jen stěží odhaduje. Naléhavost zabývat se touto problematikou je zjevná z toho, že legislativa jak v rozvojových, tak ve vyspělých zemích zaostává za tempem pokroku v oblasti asistované produkce. Většina států nemá otázkou náhradního mateřství nijak právně ošetřenou. Toto právní vakuum

bývá zneužíváno a doplácí na to jak surogátní matky, tak především jimi zplozené děti.⁴

náhradní/surogační/surogátní matka

žena, která odnosí a porodí dítě s úmyslem jej předat k výchově zamýšleným rodičům

biologická matka

žena, která poskytla vajíčka k umělému oplodnění, a je tudíž geneticky příbuzná s dítětem

sociální matka

žena, která si dítě po porodu vezme do péče

sociální rodiče/zamýšlení rodiče/objednatelský pár

pár, který nebyl schopen donosit vlastní dítě, a tak vyhledal náhradní matku, od níž dítě po porodu převeze a vychová

3 Biologická stránka náhradního mateřství

U náhradního mateřství se využívá metody in vitro fertilizace (IVF), při níž je vajíčko uměle oplodněno mimo dělohu a po několika dnech přemístěno do dělo-

hy náhradní matky.⁵ Zde se embryo vyvíjí v plod stejně jako po přirozeném početí. Podle toho, kdo poskytl

pohlavní buňky (vajíčko a spermii), se surogátní mateřství dělí na částečné a úplné.

3. 1 Surogátní mateřství úplné

U úplného surogátního mateřství vzniká embryo splynutím pohlavních buněk zamýšlených rodičů a náhradní matka slouží pouze jako „inkubátor“ pro plod. Nepojí ji s ním tedy žádné genetické vazby. Výjimečně se využívají pohlavní buňky darované ještě jinou osobou/osobami a na náhradním mateřství se pak podílejí dárci genetického materiálu, náhradní matka a sociální rodiče. Vytvoření embrya z pohlavních buněk obou zamýšlených rodičů obvykle představuje méně právních a etických překážek kolem rodové linie, dědických práv a občanství dítěte. Prokazatelná genetická vazba k dítěti navíc zjednoduší ženě z objednatelského páru adopci, jestliže bylo mateřství přiznáno té, která dítě porodila.⁶

3. 2 Surogátní mateřství částečné

Vzácněji se setkáme s částečným surogátním mateřstvím, při němž je náhradní matka zároveň dárkyní

Oproti ženám, které využívají IVF pro léčbu neplodnosti, otěhotní náhradní matky díky svému věku a zdravotní kondici pravděpodobněji, ale nikoliv zaručeně. V různých pozorovaných skupinách náhradních matek se z celého počtu cyklů IVF podařilo počít a porodit živé dítě zhruba polovině z nich.^{76 77 78}

vajíček. Její vajíčko je uměle oplodněno spermii otce z objednatelského páru, popř. dárcem spermatu a vloženo do její dělohy. Náhradní matka je tak geneticky příbuzná s dítětem, které přivede na svět.⁷

4 Etická stránka náhradního mateřství

K náhradnímu mateřství se pojí řada etických otázek ohledně ženských práv, blaha dětí a bioetiky. Různé pohledy na náhradní mateřství jsou podmíněny socio-kulturálnimi činiteli v jednotlivých společnostech i rodinách. Při pojednávání o etické stránce je zapotřebí rozlišovat surogátní mateřství komerční a altruistické.

3. 3 Zdravotní důvody pro vyhledání náhradní matky

Nejčastějšími důvody, pro něž žena není schopna těhotenství a porodu, jsou děložní abnormality, vrozená absence dělohy či podstoupení hysterektomie (chirurgický zákrok odstranění dělohy). Dále se jedná i o opakující se samovolné potraty nebo dlouhodobé selhávání jiných metod léčby neplodnosti. Náhradní mateřství je pro většinu párů poslední volbou, pokud nebylo možné dosáhnout těhotenství jinými prostředky nebo pokud by těhotenství vážně ohrozilo zdraví ženy.⁸

3. 4 Zdravotní rizika pro náhradní matku a dítě

Mnozí přisuzují rizika pro vývoj plodu samotnému oplodnění v umělém prostředí, ale studie na téma, zda IVF provádí vyšší pravděpodobnost vrozeného defektu dítěte, se rozcházejí. IVF totiž zpravidla podstupují ženy v pokročilejším věku nebo se zdravotními potížemi a statistiky mohou být zavádějící.⁹ Prokazatelným rizikem pro náhradní matku je vícečetné těhotenství, jelikož během klasického IVF se do dělohy umístí několik vajíček pro zvýšení šance otěhotnění. Uchytí-li se jich více, náhradní matka může čekat více dětí. To s sebou nese vyšší pravděpodobnost zdravotních komplikací jako předčasné odloučení placenty od děložní stěny, předčasný porod a nízká hmotnost či postižení novorozence.¹⁰ Vzhledem k témtoto riziku se dnes již obvykle zavádí jen jedno embryo. Náhradní matka může každopádně čelit potížím, jež doprovázejí samotné těhotenství a porod, jako jsou těhotenská cukrovka a další onemocnění specifická pro těhotenství (preeklampsie, HELLP syndrom, gestační hepatóza apod.) nebo poškození pohlavních orgánů včetně následků podstoupení císařského řezu.^{11 12}

4. 1 Surogátní mateřství altruistické

Altruistické náhradní mateřství se vyznačuje tím, že z něj pro surrogátní matku neplyne žádný finanční zisk. Objednatelský pár uhradí nanejvýš náklady spojené s těhotenstvím. Surrogátní matky tedy převážně motivuje ochota pomoci těm, kterým se nedáří zplodit potomka, a obvykle takto nosí děti pro někoho z rodinného kruhu nebo z blízkých přátel.¹³

4. 2 Surogátní mateřství komerční

U komerčního náhradního mateřství obdrží surrogátní matka od objednatelského páru finanční obnos nad rámec výdajů za těhotenství. Jakmile figurují v

**„představuje naději
na geneticky příbuzné
dítě jak pro mužské
homosexuální páry,
tak pro jedince
bez partnera.“**

náhradním mateřství peníze, nabývá tento proces rysů obchodování a vyvstávají pochybnosti o jeho morálnosti. Ceny se v jednotlivých státech výrazně liší. Páry žijící v zemích, kde si tuto službu nemohou dovolit, se často obracejí na agentury v zahraničí, kde náhradní mateřství může stát i méně než polovinu.¹⁴ V zemích, které komerční formu zcela zakazují, klesá zájem žen stát se náhradní matkou a páry mohou mít potíže někoho vhodného najít.

4. 3 Zastánici

Na jedné straně lze náhradní mateřství považovat za revoluční krok v boji proti neplodnosti. Překračuje meze ostatních metod asistované reprodukce, neboť představuje naději na geneticky příbuzné dítě jak pro mužské homosexuální páry, tak pro jedince bez partnera.¹⁵ Světová zdravotnická organizace zvažovala klasifikovat jako neplodné i svobodné muže a ženy, kteří chtějí mít potomka, ale nejsou schopni najít si vhodné-

ho partnera. Cílem bylo uznat každému jednotlivci právo na to mít rodinu.¹⁶ Definice za biologické hranice zatím posunuta nebyla, ale otevřela tak se diskuse o sociální neplodnosti a roli náhradního mateřství.

Vyzdvihování významu rodiny jde mnohdy ruku v ruce s podporou náhradního mateřství jakožto možného způsobu utváření rodiny. **Touha po vlastním biologickém dítěti** je často rozhodující při zvažování výhod náhradního mateřství oproti adopci.¹⁷

Lidé rovněž argumentují, že upřímeně právo na uzavření smlouvy a na samostatné rozhodování o vlastním těle narušuje její osobní svobodu.¹⁸ Komerční náhradní mateřství obhajují tím, že pro ženy z nižších příjmových vrstev může znamenat potřebný zdroj financí a možnost uniknout chudobě.¹⁹

Odpůrci

Většina protiargumentů se zakládá na tom, že během náhradního mateřství je narušena úcta k ženskému tělu a s dětmi je nakládáno jako s komoditou. **Těhotenství je součástí mateřství a nelze je od sebe oddělit.** Žádná smlouva nezabrání vzniku biologického a psychického pouta mezi ženou a dítětem v její děloze, třebaže embryo pochází z cizího vajíčka.²⁰ Mnozí trvají na tom, že odloučení dítěti ublíží a že by mělo zůstat u náhradní matky. Studie však ukazují, že se dítěti dostane stejně péče i od zamýšlených rodičů a jejich vztah není alternativním druhem těhotenství narušen.²¹ Mnohem častěji při předání dítěte utrpí náhradní matka, která do té doby nemohla předvídat intenzitu této psychické újmy.²² Během těhotenství i po něm ji mohou sužovat deprese nebo pocity viny, žalu či zlosti.²³ Pokud navíc její společenský kruh vnímá náhradní mateřství jako amorální, může s ní jednat s opovržením a riziko úzkostí u ní ještě roste.²⁴

Kritika směřuje též na agentury zprostředkovávající tuto službu kvůli jejich špatnému zacházení s náhradními matkami. Již se událo, že některé z nich odmítly náhradní matce zaplatit, když nedodržela striktní pravidla nebo prodělala samovolný potrat.²⁵ ²⁶ Každá agentura si stanovuje vlastní požadavky na náhradní matku a ženám s nižším vzděláním hrozí, že se **upíší k podmínkám, které je znevýhodňují**. Není výjimkou, že se náhradní matka musí vzdát práva na rozhodování o potratu a plod na žádost objednatelského páru potratit.²⁷

V neposlední řadě odpůrci zdůrazňují přirozenou lidskou touhu znát své předky, jež lze u dětí narozených náhradním matkám občas stěží naplnit, zvláště pokud byly využity pohlavní buňky anonymních dárců. Nemít možnost poznat své biologické rodiče se může projevit následně u adolescentů **zmatením a nejistotou týkající se vlastní identity a původu.**²⁸

4.3.1. Kritika komerčního surogátního mateřství

Komerční náhradní mateřství bývá nejvíce odsuzováno za to, že podněcuje obchodní vnímání rodičovství.²⁹ Podle tohoto pojetí je náhradní mateřství dehumanizující a založené na pronájmu dělohy a následném prodeji dětí. Zároveň vede k vykořisťování žen ve finanční tísni, které si dostatečně neuvědomují rizika s tím spojená.³⁰ Situaci, kdy náhradní matka poskytne své tělo za finanční obnos, navíc někteří přirovnávají k prostituci.³¹

4.3.2. Kritika altruistického surogátního mateřství

Někteří naopak vystupují proti legalizaci pouze altruistického náhradního mateřství. Těhotenství je ne-

pochybně náročné jak pro tělo, tak psychiku náhradní matky a není překvapivé, že za něj očekává finanční odměnu.³² Podle kritiků zákaz peněžité odměny ještě dále utvrzuje genderové role, jelikož staví na tom, že ženy jako náhradní matky naplňují svůj účel a hledají uspokojení v roli rodičky. Absence finanční kompenzace tak ještě více přispívá k jejich vykořisťování.³³

Primární konflikt komerčního a altruistického náhradního mateřství velice zjednodušeně tkví v tom, že

„platit za dítě je neetické, ale neplatit za něj je vykořisťování.“

platit za dítě je neetické, ale neplatit za něj je vykořisťování.

5 Náhradní mateřství jako mezinárodní problém

5.1 Přeshraniční náhradní mateřství

Mezi jednotlivými státy stále stále není nalezen na toto téma společný konsensus. Potřeba jednoty na mezinárodní úrovni se projevuje zejména u přeshraničního náhradního mateřství. Jeho principem je, že páry kvůli omezující právní úpravě, vysokým cenám nebo příliš dlouhým čekacím listinám v rodné zemi vyhledávají náhradní matku ze země jiné. Tím přispívají k širšímu fenoménu zvanému „fertility tourism“, kdy lidé jezdí do zahraničních zemí s úmyslem využít tamější asistované reprodukce.

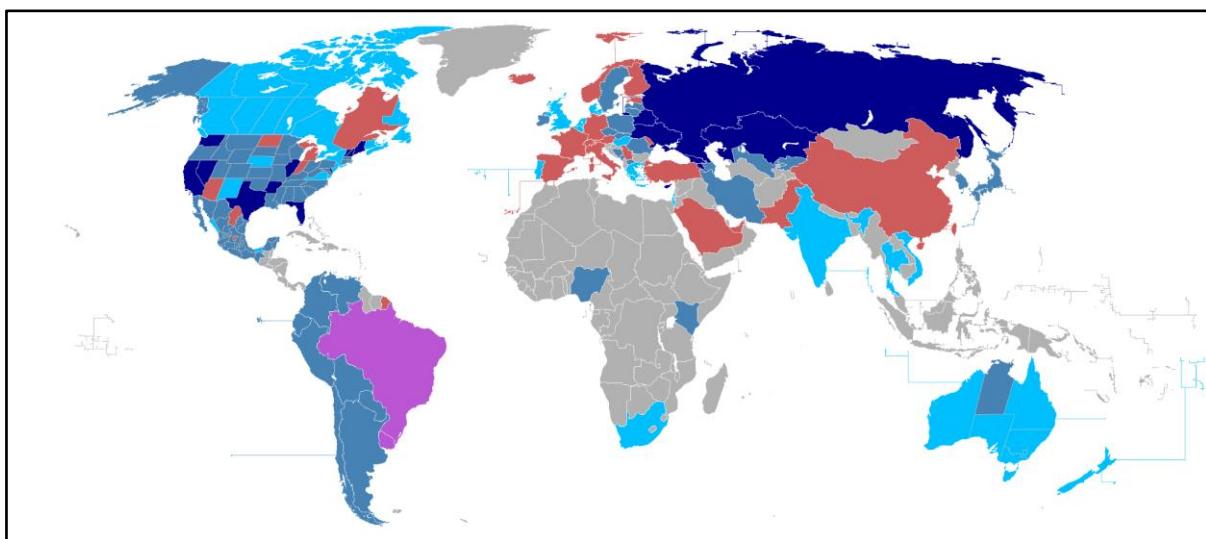
Hlavní destinací přeshraničního náhradního mateřství byla do poloviny minulého desetiletí jihozápadní Asie. Široká nabídka IVF center a surogátních matek v kombinaci s nízkými cenami i požadavky na budoucí rodiče přilákala zákazníky ze západních zemí.³⁵ Problematika komerčního náhradního mateřství se tak ještě prohloubila kvůli výraznému rozdílu mezi ekonomickým zázemím objednatelského páru a ženou z roz-

vojové země.³⁶ Ta mnohdy nebyla dostatečně informována o možných rizicích³⁷ nebo ji k náhradnímu mateřství dohnala naprostá nouze.³⁸ V kulturách s tradičním pojetím mateřství musela řada náhradních matek žít po dobu těhotenství v odloučení od rodiny, aby nepošpinily její jméno.³⁹ Byly hromadně zavřeny ve specializovaných ubytovnách řízených jejich agenturou či klinikou.⁴⁰ Ačkoliv jim byla zajištěna každodenní péče, neučastlá kontrola životosprávy, a především izolace od okolního světa se negativně odrazily v mentálním stavu některých z nich.⁴¹⁻⁴²

„vede k vykořisťování žen ve finanční tísni, které si dostatečně neuvědomují rizika s tím spojená.“

Toto masové vykořisťování žen vedlo k zákazu komerčního náhradního mateřství pro zahraniční páry ve většině zemí jihovýchodní Asie.⁴³ ⁴⁴ Jejich výsadní pozici převzala díky svým liberálním zákonům východní Evropa.⁴⁵ I přes relativně nízké ceny náhradního mateřství si zde náhradní matka vydělá mnohonásobně více než v průměrném zaměstnání.⁴⁶ Páry cestují rovněž do zemí Jižní Ameriky a Afriky, kde náhradní mateřství není nijak právně omezeno.⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ Náhradní mateřství se zde provozuje v neregulovaných podmínkách a práva dítěte, náhradní matky i zamýšlených rodičů jsou v ohrožení, neboť nejsou kryty žádnou legislativou. Náhradní mateřství není právně upraveno ve spoustě státech po celém světě, a je tudíž nutné si uvědomit, že přeshraniční náhradní mateřství není problémem pouze

pouze manželským párem, kterým se nedáří počít a donosit ze zdravotních důvodů.⁵² V zemích s liberálními zákony nebo s minimální právní úpravou mohou být zamýšlenými rodiči i nesezdané páry, homosexuální páry nebo dokonce jednotlivci bez partnera.⁵³ Tyto země vydělávají na zahraničních zájemcích, kteří přijíždějí z míst, kde požadavky nesplňují nebo kde je náhradní mateřství zcela ilegální.⁵⁴ Zneužívání těchto rozdílů v přeshraničním náhradním mateřství znamená nebezpečí pro všechny zúčastněné, zejména pro dítě. Po řadě kauz s dětmi, jejíž právní postavení bylo nejisté, muselo několik dříve liberálních států svá kritéria zpřísnit.⁵⁵ ⁵⁶ Náhradní mateřství je zapotřebí regulovat v zemích, ve kterých je nabízeno cizincům nehledě na požadavky v jejich domovské zemi. Jednou z možností je jeho přísný



Obr. 1: Právní regulace náhradního mateřství ve světě.

Komerční i altruistická forma je legální | Bez právní regulace | Pouze altruistická forma je legální | Povoleno mezi příbuznými do druhého stupně pokrevního příbuzenství | Zakázáno | Nejisté

zemí třetího světa.

5. 2 Podmínky pro náhradní matku a na žadatele o náhradní mateřství

Kritéria na náhradní matku vytváří tento „průmysl“ na základě shody lékařských odborníků. Základním předpokladem je, že náhradní matka je plnoletá a ve fertilním věku a porodila již minimálně jedno zdravé dítě.⁵¹ Podrobnosti se však liší napříč státy i agenturami.

Mnohem různorodější bývají požadavky na zamýšlené rodiče, které závisí na přístupu daného státu k rodičovství. Některé státy povolují náhradní mateřství

zákaz pro páry, jejichž vlastní země náhradní mateřství nepovoluje.⁵²

5. 3 Rodičovství a občanství z právního hlediska

Právní definice pojmu jako matka a otec je v problematice náhradního mateřství klíčová. Jen status matky může být přisuzován až třem ženám – náhradní, biologické a sociální matce.⁵³ Otcovství je při oplodnění prostřednictvím IVF zpravidla přízván muži z objednatelského páru. Avšak v některých zemích, kde přiznávají mateřství náhradní matce, může být za otce považován její manžel.⁶⁰ ⁶¹ Státy se dodnes neshodují na tom,

kdo nabývá rodičovských práv a čí jméno by mělo stát na rodném listě dítěte.⁶² Množství sporů o dítě jen dokazuje potřebu jasné právní definice, která by sloužila jako pevný základ při rozhodování, kdo má za dítě převzít odpovědnost.⁶³

U přeshraničního náhradního mateřství způsobují tyto právní nesrovnalosti ještě závažnější problém,

pokud země náhradní matky a země zamýšlených rodičů pokládají za právoplatné rodiče odlišné osoby. Střet těchto právních pojetí rodičovství a z něj odvozeného občanství může zanechat dítě bez jednoznačně určených rodičů, a tedy i státní příslušnosti.⁶⁴

6 Možná řešení a role WHO

Světová zdravotnická organizace má široké kompetence v oblasti reprodukčního zdraví a neplodnosti je jednou z jejích oblastí zájmu. Určuje mezinárodní standardy pro její prevenci, diagnózu a léčbu a definuje ji.⁶⁵ Diskuze o vnímání neplodnosti by neměla ustrnout, neboť různé definice se mohou odrazit jak ve statistických neplodnosti, tak i stanovení metod asistované reprodukce.

V problematice náhradního mateřství je vytvoření uceleného právního rámce na mezinárodní úrovni nepochybně ambiciozní cíl. Náhradní mateřství samotné dosud nepatřilo mezi priority Světové zdravotnické organizace,⁶⁶ ale právě ta by mohla díky svému globálnímu dosahu zaujmout vůdčí pozici při určování mezinárodně platných norem. Nejúčinnějším nástrojem WHO jsou doporučené postupy, tzv. guidelines, jejichž implementace do legislativy jednotlivých států by sjednotila pravidla náhradního mateřství a sankce za jejich porušení. Guidelines musí brát v potaz rozdílné přístupy a hodnoty napříč státy a kulturami⁶⁷ a měly by se mimo jiné zabývat podmínkami pro surrogátní matku či povinností států přiznat dítěti občanství.⁶⁸ Při tvorbě guidelines musí WHO dbát na práva a povinnosti stanovené již existujícími dokumenty OSN, které s náhradním mateřstvím byť jen nepřímo souvisejí. Jedním z nich je Úmluva OSN o právech dítěte z roku 1989, podle níž by úprava náhradního mateřství měla reflektovat pojetí dítěte jako nezávislého nositele základních práv a zakazovat jakoukoliv formu diskriminace dětí. Chráněno tedy musí být například jejich právo na státní

příslušnost a na rodičovskou péči a při rozhodování ve věcech dětí by soudy a administrativní i zákonodárné orgány měly jednat v nejlepším zájmu dítěte.⁶⁹ Tyto klíčové zásady jsou zakotvuje i Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen.⁷⁰

Sjednocení pravidel si naléhavě žádá zejména přeshraniční náhradní mateřství. V různých kontextech světa je náhradní mateřství buď zcela zakázáno, regulováno, povoleno, nebo mu není věnována žádná pozornost⁷¹ a před tvůrci guidelines stojí výzva najít rovnováhu. Pravidla by měla sloužit k regulaci a prevenci, ale zároveň netrestat děti narozené v důsledku nezákonného náhradního mateřství.⁷² Organizace spojených národů vyzývá ke striktní regulaci a obává se zejména komerčního náhradního mateřství jakožto prostředku prodeje dětí.⁷³ Evropský parlament zavrhuje náhradní mateřství celkově. Naopak pracující v tomto sektoru varují, že kompletní zákaz této praktiky jen podporuje přesun náhradního mateřství do ilegálního prostředí a vystavuje zúčastněné osoby ještě většímu nebezpečí.⁷⁴

Neméně důležité je též zintenzivnění výzkumu, jelikož stále nejsou známé globální statistiky související s touto problematikou. Ideálně by měly všechny státy podávat zprávy o využívání a úspěšnosti náhradního mateřství na svém území.⁷⁵ WHO se může podílet na sběru a analýze dat, o které se tvůrci guidelines budou moci opřít při diskutování a hledání vhodných opatření. Debata o etických, společenských a právních otázkách by se měla rozpravidlit nejen na poli odborníků, ale i v široké veřejnosti.

7 Shrnutí

Náhradní mateřství změnilo dosavadní chápání mateřství a rodiny. Názory na něj se roztrášily v jednotlivých státech i skupinách lidí a spolu s rostoucí populací této služby roste i potřeba jednoty. Pro harmonizaci může WHO doporučit postupy a standardy a nabídnout státům pomocnou ruku při jejich implementaci. Dokud bude náhradní mateřství zákonem neošetřené,

děti se budou dále rodit do nejistých rodinných poměrů a základní lidská práva všech zúčastněných budou v ohrožení. WHO by měla zároveň vytvořit podmínky, ve kterých bude panovat respekt k rozdílným názorům a ve kterých budou moci jednotlivé státy vést debatu, spolupracovat a hledat společná řešení.

Otázky pro jednání

- Má Váš stát právně ošetřenou otázku náhradního mateřství? Kdo má případně právo na požadání o náhradní mateřství a kdo se může stát náhradní matkou?
- Pokud Váš stát náhradní mateřství neumožňuje, jak se staví k dětem v případě ilegálních případů?
- Jak se Váš stát staví k altruistickému a komerčnímu náhradnímu mateřství?
- Poskytuje Váš stát bezpečné podmínky pro početí prostřednictvím IVF?
- Má Váš stát právně definované pojmy matka a otec?
- Jaké kroky by mělo WHO podstoupit v této problematice?
- Jak může WHO pomoci s regulací fertility tourism?
- Mělo by WHO změnit definici neplodnosti a případně jakým směrem? Měla by být rozšířena za biologické hranice?

Doporučené zdroje

Vyjádření Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva k náhradnímu mateřství, ve kterém se delegáti mohou dočít, jak chce OSN zabránit prodeji těchto dětí náhradních matek a zajistit ochranu jejich práv

- <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Children/Pages/Surrogacy.aspx>

Soupis právních úprav náhradního mateřství v jednotlivých státech, ve kterém si delegáti snadno dohledají nejen přístup vlastního státu k náhradnímu mateřství, ale rovněž spojence s podobnými postoji pro budoucí jednání

- https://en.wikipedia.org/wiki/Surrogacy_laws_by_country

Reportáž BBC World News o vzestupu náhradního mateřství na Ukrajině, v níž delegáti uvidí komerční náhradní mateřství v praxi a vyslechnou si názory od náhradní matky, zdravotního odborníka i skupiny hájící ženská práva

- <https://www.youtube.com/watch?v=G-1dXddakaM>

Krátký dokument New York Times z roku 2014 o případu “Baby M” a o rodinách vytvořených formou náhradního mateřství v moderní době, ve kterém se delegáti dozví i o fertility tourism a o náročnosti právní úpravy náhradního mateřství

- https://www.youtube.com/watch?v=fGb_D2TqZ9E

Webové stránky agentury zprostředkovávající přeshraniční náhradní mateřství, kde mohou delegáti vidět, jak se lze k této službě v praxi dostat

- <https://surrogate-motherhood.com/>

Podklady Světové zdravotnické organizace k neplodnosti, ve kterých mohou delegáti najít širší kontext k náhradnímu mateřství a základní cíle WHO v problematice neplodnosti

- <https://www.who.int/reproductivehealth/topics/infertility/en/>

8 Seznam použitých zdrojů

¹WHO. Multiple definitions of infertility. WHO[World Health Organisation] [online]. WHO, 2015, 2020-2-5 [cit. 2021-7-15]. Dostupné z: <https://www.who.int/reproductivehealth/topics/infertility/multiple-definitions/en/>

² ZEGERS-HOCHSCHILD, F. G. D. ADAMSON, J. DE MOUZON, O. ISHIHARA, R. MANSOUR, K. NYGREN, E. SULLIVAN a S. VAN DER POEL. Article Navigation The International Committee for Monitoring Assisted Reproductive Technology (ICMART) and the World Health Organization (WHO) Revised Glossary on ART Terminology, 2009. *ESHRE: human reproduction* [online]. OXFORD ACADEMIC, 2009, 2009-10-4 [cit. 2021-7-15]. ISSN 1460-2350. Dostupné z: <https://academic.oup.com/humrep/article/24/11/2683/629168>

³ ESSÉN, Birgitta a JOHNSDOTTER Sara. Transnational surrogacy – reproductive rights for whom? *Obstetrics and Gynecology* - Wiley Online Library [online]. 2015, 2015-4-13 [cit. 2021-7-15]. Dostupné z: <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/aogs.12636>

⁴ OHCHR. Surrogacy. Ohchr.org [online]. OHCHR, 2020 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Children/Pages/Surrogacy.aspx>

⁵ MARTEL, Janelle. In Vitro Fertilization. *Healthline.com* [online]. healthline, 2016, 2016-2-10 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/in-vitro-fertilization-ivf>

⁶ DEONANDAN, Raywat. Thoughts on the ethics of gestational surrogacy: perspectives from religions, Western liberalism, and comparisons with adoption. *Ncbi.nlm.nih.gov* [online]. National Center for Biotechnology Information Search database, 2020, 2020-1-2 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7056787/#CR37>

⁷ DAR, Shir, Tal LAZER, Sonja SWANSON, Jan SILVERMAN, Cindy WASSER, Sergey MOSKOVITSEV, Agata SOJECKI a Clifford LIBRACH. Assisted reproduction involving gestational surrogacy: an analysis of the medical, psychosocial and legal issues: experience from a large surrogacy program. *Academic.oup.com* [online]. OXFORD ACADEMIC, 2014, 2014-12-17 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/humrep/article/30/2/345/728778>

⁸ GOLI, Marjan, Ziba FARAJZADEGAN, Zeinab HEIDARI a Shahnaz KOHNAN. Reproductive and sexual Health of surrogate mothers, developing a care program: a protocol for mixed methods study. *Ncbi.nlm.nih.gov* [online]. PMC, 2019, 2019-2-26 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6290364/>

⁹ SIMPSON, Joe Leigh. Birth defects and assisted reproductive technologies. *National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PubMed, 2014, 2014-2-20 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: doi:10.1016/j.siny.2014.01.001

¹⁰WHO. Assisted reproduction in developing countries-facing up to the issues. Progress in reproductive health research. Ženeva, 2003, (63), 5. Dostupné z: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/infertility/progress63.pdf>

¹¹ SIMOPOULOU, Mara et al. Risks in Surrogacy Considering the Embryo: From the Preimplantation to the Gestational and Neonatal Period. *Hindawi.com* [online]. Hindawi, 2018, 2018-6-17 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.hindawi.com/journals/bmri/2018/6287507/>

¹²PATEL, Nayana Hitesh, Yuvraj Digvijaysingh JADEJA, Harsha Karsan BHADARKA, Molina Niket PATEL, Niket Hitesh PATEL a Nilofar Rahematkhan SODAGAR. Insight into Different Aspects of Surrogacy Practices. *US National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PMC, 2018 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6262674/>

¹³BANERJEE, Swapnendu. Gestational surrogacy contracts: altruistic or commercial? A contract theoretic approach. *Wiley Online Library* [online]. Wiley Online Library, 2012, 2012-4-9 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9957.2011.02287.x?casa_token=452hJ4sE2lYAAAAA%3AGot6UQLQdDcTQkddOnSjFuBUwv_opa4S1NHsGHR1yI_sZDb7T-sN6Amb2vncX3Q64O63XgtrFsEZqt61

¹⁴ AZNAR, Justo a Miriam Martínez PERIS. Gestational Surrogacy: Current View. US National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information [online]. PMC, 2019, 2019-4-9 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6537344/>

¹⁵ ESSÉN, Birgitta a JOHNSDOTTER Sara. Transnational surrogacy – reproductive rights for whom? *Obstetrics and Gynecology* - Wiley Online Library [online]. 2015, 2015-4-13 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/aogs.12636>

¹⁶ INDIA TODAY. WHO declares being single a disability: All about it. *Indiatoday.in* [online]. New Delhi: India Today, 2016, 2016-10-25 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <https://www.indiatoday.in/education-today/gk-current-affairs/story/who-being-single-disability-348459-2016-10-25>

¹⁷ GOLDBERG, Abbie E. a Nanette K. GARTRELL. LGB-Parent Families. Elsevier, 2014, 2014, , 57-88. Advances in Child Development and Behavior. ISBN 9780128002858. Dostupné z: doi:10.1016/B978-0-12-800285-8.00003-0

¹⁸PATEL, Nayana Hitesh, Yuvraj Digvijaysingh JADEJA, Harsha Karsan BHADARKA, Molina Niket PATEL, Niket Hitesh PATEL a Nilofar Rahemat Khan SODAGAR. Insight into Different Aspects of Surrogacy Practices. *US National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PMC, 2018 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6262674/>

¹⁹BBC. Living inside the house of surrogates. *BBC News* [online]. Kiev: BBC, 2013, 2013-10-1 [cit. 2021-8-12]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-24275373>

²⁰PERGAMENT, Benjamin D. Surrogacy: Volume 1. *ScienceDirect* [online]. ScienceDirect, 2019 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/topics/medicine-and-dentistry/surrogacy>

²¹ PURVIS, Dara E. Intended Parents and the Problem of Perspective. *Yale Journal of Law and Feminism* [online]. CORE, 2012, s. 236 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/72837879.pdf>

²² Tamtéž

²³ TEHRAN, Hoda Ahmari, Shohreh TASHI, Nahid MEHRAN, Narges ESKANDARI a Tahmineh Dadkhah TEHRANI. Emotional experiences in surrogate mothers: A qualitative study. *US National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PMC, 2014 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4126251/#B13>

²⁴ LAMBA, Neha, Vasanti JADVA, Kalyani KADAM a Susan GOLOMBOK. The psychological well-being and prenatal bonding of gestational surrogates. *ESHRE: human reproduction* [online]. OXFORD ACADEMIC, 2018, 2018-2-23 [cit. 2021-8-6]. ISSN 1460-2350. Dostupné z: <https://academic.oup.com/humrep/article/33/4/646/4941810>

²⁵FENTON-GLYNN, Claire. Surrogacy: Why the world needs rules for 'selling' babies. *BBC News* [online]. BBC, 2019, 2019-4-26 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/health-47826356>

²⁶ PADUBIDRI, Jagadish Rao a Jsrgr SARAH. New laws ban commercial surrogacy in India. *National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PubMed, 2020-3-27 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32216696/>

²⁷ FRONEK, Patricia. Current perspectives on the ethics of selling international surrogacy support services. *Dove Press* [online]. Dove Press, 2018, 2018-2-07, s. 14 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.dovepress.com/getfile.php?fileID=40430>

²⁸ THE CENTER FOR BIOETHICS AND CULTURE NETWORK. Three Things You Should Know About Surrogacy. Pleasant Hill, CA. Dostupné také z: http://www.cbc-network.org/pdfs/3_Things_You_Should_Know_About_Surrogacy-Center_for_Bioethics_and_Culture.pdf

²⁹OHCHR. Children risk being "commodities" as surrogacy spreads, UN rights expert warns. *Office of the High Commissioner for Human Rights* [online]. OHCHR [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22763&LangID=E>

³⁰BANERJEE, Swapnendu. Gestational surrogacy contracts: altruistic or commercial? A contract theoretic approach. *Wiley Online Library* [online]. Wiley Online Library, 2012, 2012-4-9 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467->

[9957.2011.02287.x?casa_token=452hJ4sE2lYAAAAA%3AGot6UQLQdDcTQkddOnSjFuBUwv_opa4S1NHsGHR1yJ_sZBdb7T-sN6Amb2vncX3Q64O63XgtrFsEZqt61](https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9572011/)

³¹ PERGAMENT, Benjamin D. Surrogacy: Volume 1. *ScienceDirect* [online]. ScienceDirect, 2019 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/topics/medicine-and-dentistry/surrogacy>

³² SONAK, Eeshan a Sanvi BHATIA. India's new Surrogacy Regulation Bill falls short of protecting bodily autonomy and guaranteeing reproductive liberty. *LSE Human Rights* [online]. LSE, 2021, 2021-4-21 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://blogs.lse.ac.uk/humanrights/2021/04/21/indias-new-surrogacy-regulation-bill-falls-short-of-protecting-bodily-autonomy-and-guaranteeing-reproductive-liberty/>

³³ BANERJEE, Swapnendu. Gestational surrogacy contracts: altruistic or commercial? A contract theoretic approach. *Wiley Online Library* [online]. Wiley Online Library, 2012, 2012-4-9 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9957.2011.02287.x?casa_token=452hJ4sE2lYAAAAA%3AGot6UQLQdDcTQkddOnSjFuBUwv_opa4S1NHsGHR1yJ_sZBdb7T-sN6Amb2vncX3Q64O63XgtrFsEZqt61

³⁴ BERGMANN, Sven. Fertility tourism: circumventive routes that enable access to reproductive technologies and substances. *National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PubMed, 2011 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21114072/>

³⁵ BHALLA, Nita a Mansi THAPLIYAL. India seeks to regulate its booming 'rent-a-womb' industry. *Reuters* [online]. Reuters, 2013, 2013-9-30 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-india-surrogates/india-seeks-to-regulate-its-booming-rent-a-womb-industry-idUSBRE98To7F20130930>

³⁶ PERGAMENT, Benjamin D. Surrogacy: Volume 1. *ScienceDirect* [online]. ScienceDirect, 2019 [cit. 2021-8-1]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/topics/medicine-and-dentistry/surrogacy>

³⁷ JOELVING, Frederik. Surrogate mothers in India unaware of risks. *Reuters* [online]. Reuters, 2015, 2015-3-2 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-surrogate-mothers-india-idUSKBN0LY1J720150302>

³⁸ KUMAR, Pawan, Deep INDER a Nandini SHARMA. Surrogacy and women's right to health in India: Issues and perspective. *Indian Journal of Public Health* [online]. 2013, 2013-7-15 [cit. 2021-8-3]. Dostupné z: <https://www.ijph.in/article.asp?issn=0019-557X;year=2013;volume=57;issue=2;spage=65;epage=70;aulast=Anu%2C>

³⁹ ROZÉE, Virginie, Sayeed UNISA a Elise DE LA ROCHEBROCHARD. The social paradoxes of commercial surrogacy in developing countries: India before the new law of 2018. *BMC Women's Health* [online]. BMC, 2020, 2020-10-15 [cit. 2021-8-3]. Dostupné z: <https://bmcwomenshealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12905-020-01087-2>

⁴⁰ MARWAY, Herjeet a Gulzaar BARN. Surrogacy laws: why a global approach is needed to stop exploitation of women. *The Conversation: Academic rigour, journalistic flair* [online]. 2018, 2018-7-30 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://theconversation.com/surrogacy-laws-why-a-global-approach-is-needed-to-stop-exploitation-of-women-98966>

⁴¹ PANDE, Amrita. Commercial Surrogacy in India: Manufacturing a Perfect Mother-Worker. *Signs Journal of Women in Culture and Society* [online]. ResearchGate, 2010, s. 981-982 [cit. 2021-10-6]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/249108684_Commercial_Surrogacy_in_India_Manufacturing_a_Perfect_Mother-Worker

⁴² JANA, Madhusree a Anita HAMMER. Reproductive Work in the Global South: Lived Experiences and Social Relations of Commercial Surrogacy in India. *Work, Employment and Society* [online]. SAGE Publications, 2021, 2021-4-30, s. 14 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0950017021997370>

⁴³ ATTAWET, Jutharat. Mapping transnational commercial surrogacy arrangements in South and Southeast Asia. *Medico-Legal Journal* [online]. SAGE Publications, 2021, 2021-3-14 [cit. 2021-7-29]. ISSN 2042-1834. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0025817220985099>

⁴⁴ TNN. Commercial surrogacy banned in India; government passes tough laws. *Times od India: Entertainment Times* [online]. TNN, 2019, 2019-8-6 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://timesofindia.indiatimes.com/lifestyle/parenting/getting-pregnant/commercial-surrogacy-banned-in-india-government-passes-tough-laws/articleshow/70555132.cms>

⁴⁵ PONNIAH, Kevin. In search of surrogates, foreign couples descend on Ukraine. *BBC News* [online]. BBC, 2018, 2018-2-13 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-42845602>

⁴⁶ FENTON-GLYNN, Claire. Surrogacy: Why the world needs rules for 'selling' babies. *BBC News* [online]. BBC, 2019, 2019-4-26 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/health-47826356>

⁴⁷ CUDDY, Alice. Where in Europe is surrogacy legal? *Euronews: World* [online]. Euronews, 2018, 2018-9-13 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2018/09/13/where-in-europe-is-surrogacy-legal>

⁴⁸ TORRES, Gloria, Anne SHAPIRO a Tim K. MACKEY. A review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework. *BMC Pregnancy and Childbirth* [online]. BMC, 2019, 2019-1-28 [cit. 2021-7-29]. ISSN 1471-2393. Dostupné z: doi:doi.org/10.1186/s12884-019-2182-1

⁴⁹ BROUGHTON, Tania. Surrogacy Growing in Africa: A lack of applicable laws in African countries means surrogacy is becoming a multi-billion dollar industry. Tania Broughton reports. *Africa Legal* [online]. 2019, 2019-4-10 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://www.africa-legal.com/news-detail/surrogacy-growing-in-africa/>

⁵⁰ MAKINDE, Olusesan Ayodeji, Olufunmbi Olukemi MAKINDE, Olalekan OLALEYE, Brandon BROWN a Clifford ODIMEGWU. Baby factories taint surrogacy in Nigeria. *National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PubMed, 2015, 2015-10-20 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26602942/>

⁵¹ PATEL, Nayana Hitesh, Yuvraj Digvijaysingh JADEJA, Harsha Karsan BHADARKA, Molina Niket PATEL, Niket Hitesh PATEL a Nilofar Rahematkhan SODAGAR. Insight into Different Aspects of Surrogacy Practices. *US National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PMC, 2018 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6262674/>

⁵² PIERSANTI, Valeria, Olalekan OLALEYE, Clifford ODIMEGWU, Alessandro DEL RIO a Simona ZAAMI. Surrogacy and "Procreative Tourism." What Does the Future Hold from the Ethical and Legal Perspectives? *Medicina* [online]. MDPI, 2021, 2021-1-8 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7827900/>

⁵³ LAYNE, Linda. *Reproductive Biomedicine & Society* [online]. Elsevier, 2019, 2019-8-9 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6807310/>

⁵⁴ RUIZ-ROBLEDILLO, Nicolás a Luis MOYA-ALBIOL. Gestational surrogacy: Psychosocial aspects. *Psychological Intervention* [online]. Elsevier, 2016, s. 187-193 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1132055916300230>

⁵⁵ HIBINO, Yuri. Non-commercial Surrogacy in Thailand: Ethical, Legal, and Social Implications in Local and Global Contexts. *Asian Bioethics Reviews* [online]. SpringerLink, 2020, 2020-5-29 [cit. 2021-8-7]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s41649-020-00126-2>

⁵⁶ ESSÉN, Birgitta a JOHNSDOTTER Sara. Transnational surrogacy – reproductive rights for whom? *Obstetrics and Gynecology - Wiley Online Library* [online]. 2015, 2015-4-13 [cit. 2021-7-25]. Dostupné z: <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/aogs.12636>

⁵⁷ CHOUDHURY, Cyra Akila. Transnational Commercial Surrogacy: Contracts, Conflicts, and the Prospects of International Legal Regulation: III. Contract Law's Inadequacy in Resolving Transnational Conflicts and Legal Controversies Arising from Commercial Surrogacy. *Scholarly Research Reviews* [online]. Oxford Handbooks [cit. 2021-8-7]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199935352.013.38

⁵⁸ CHOUDHURY, Cyra Akila. Transnational Commercial Surrogacy: Contracts, Conflicts, and the Prospects of International Legal Regulation: IV. b An International Convention on Surrogacy or Parentage and Citizenship?. Scho-

larly Research Reviews [online]. Oxford Handbooks [cit. 2021-8-7]. Dostupné z:
doi:10.1093/oxfordhb/9780199935352.013.38

IV. b An International Convention on Surrogacy or Parentage and Citizenship?

⁵⁹ PATEL, Nayana Hitesh, Yuvraj Digvijaysingh JADEJA, Harsha Karsan BHADARKA, Molina Niket PATEL, Niket Hitesh PATEL a Nilofar Rahematkhan SODAGAR. Insight into Different Aspects of Surrogacy Practices. *US National Library of Medicine: National Center for Biotechnology Information* [online]. PMC, 2018 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6262674/>

⁶⁰ TORRES, Gloria, Anne SHAPIRO a Tim K. MACKEY. A review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework: E. Colombia. *BMC Pregnancy and Childbirth* [online]. BMC, 2019, 2019-1-28 [cit. 2021-7-29]. ISSN 1471-2393. Dostupné z: doi:doi.org/10.1186/s12884-019-2182-1

⁶¹ WOELKE, Andrea. *Alternative Family Law: Solicitors* [online]. 2018, 2018-4-6 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <http://www.alternativefamilylaw.co.uk/children/paternity-after-surrogacy/>

⁶² DEOMAMPO, Daisy. Defining Parents, Making Citizens: Nationality and Citizenship in Transnational Surrogacy. *Medical Anthropology: Cross-Cultural Studies in Health and Illness* [online]. Taylor & Francis Online [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01459740.2014.890195?casa_token=bSjccxiHo64AAAAA%3AmVXdLY4hNJJAzQhxDxnRZX_BGBGp6Y1WOi7MnIsW6JHjqysvqI2nIKhO3VaC6mWuCKv4EYTxGSAgGw&journal_Code=gmea2o

⁶³ ABDULLAH, Fatma Mohamed. *Legal and ethical aspects beyond commercial surrogacy: Modern form of human trafficking* [online]. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues, 2019 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Fatma-Abdullah-3/publication/335620744_Legal_and_ethical_aspects_beyond_commercial_surrogacy_Modern_form_of_human_trafficking/links/5d8f1f57299bf1ocff153231/Legal-and-ethical-aspects-beyond-commercial-surrogacy-Modern-form-of-human-trafficking.pdf

⁶⁴ FENTON-GLYNN, Claire. Surrogacy: Why the world needs rules for 'selling' babies. *BBC News* [online]. BBC, 2019, 2019-4-26 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/health-4782635>

⁶⁵ WHO. Infertility. *Who.int* [online]. [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infertility>

⁶⁶ WHO. Health topics. *Who.int* [online]. [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.who.int/health-topics/>

⁶⁷ GOLI, Marjan, Ziba FARAJZADEGAN, Zeinab HEIDARI a Shahnaz KOHAN. Reproductive and sexual Health of surrogate mothers, developing a care program: a protocol for mixed methods study. *Reproductive Health* [online]. BMC, 2019 [cit. 2021-8-6]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6390264/>

⁶⁸ TORRES, Gloria, Anne SHAPIRO a Tim K. MACKEY. A review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework. *BMC Pregnancy and Childbirth* [online]. BMC, 2019, 2019-1-28 [cit. 2021-7-29]. ISSN 1471-2393. Dostupné z: doi:doi.org/10.1186/s12884-019-2182-1

⁶⁹ WADE, Katherine. The regulation of surrogacy: a children's rights perspective. *National Center for Biotechnology Information* [online]. PubMed Central, 2017 [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5540169/>

⁷⁰ OSN. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen. *Osn.cz* [online]. New York, 1979 [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen.pdf>

⁷¹ SANDOR, Judit. Transnational Surrogacy: An Overview of Legal and Ethical Issues. *Cross-Cultural Comparisons on Surrogacy and Egg Donation* [online]. ResearchGate, 2018 [cit. 2021-8-7]. Dostupné z:

[https://www.researchgate.net/publication/326287031 Transnational Surrogacy An Overview of Legal and Ethical Issues](https://www.researchgate.net/publication/326287031_Transnational_Surrogacy_An_Overview_of_Legal_and_Ethical_Issues)

⁷²CHOUDHURY, Cyra Akila. Transnational Commercial Surrogacy: Contracts, Conflicts, and the Prospects of International Legal Regulation: V. Conclusion. *Scholarly Research Reviews* [online]. Oxford Handbooks [cit. 2021-8-9]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199935352.013.38

⁷³OHCHR. Surrogacy. *Ohchr.org* [online]. OHCHR, 2020 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Children/Pages/Surrogacy.aspx>

⁷⁴CUDDY, Alice. Where in Europe is surrogacy legal? *Euronews: World* [online]. Euronews, 2018, 2018-9-13 [cit. 2021-7-30]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2018/09/13/where-in-europe-is-surrogacy-legal>

⁷⁵WHO. Assisted reproduction in developing countries-facing up to the issues. Progress in reproductive health research. Ženeva, 2003, (63), str. 7. Dostupné z: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/infertility/progress63.pdf>

⁷⁶DAR, Shir, Tal LAZER, Sonja SWANSON, Jan SILVERMAN, Cindy WASSER, Sergey MOSKOVITSEV, Agata SOJECKI a Clifford LIBRACH. Assisted reproduction involving gestational surrogacy: an analysis of the medical, psychosocial and legal issues: experience from a large surrogacy program. *Academic.oup.com* [online]. OXFORD ACADEMIC, 2014, 2014-12-17 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/humrep/article/30/2/345/728778>

⁷⁷ATTAWET, Jutharat, Alex WANG, Zhuoyang LI, Louise JOHNSON, Karin HAMMARBERG a Elizabeth SULLIVAN. Cumulative live birth rates among gestational surrogates in altruistic surrogacy arrangements. *Pubmed.ncbi.nlm.nih.gov* [online]. PubMed, 2020, 2020-6-23 [cit. 2021-8-5]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32698636/>

⁷⁸SIMOPOULOU, Mara et al. Risks in Surrogacy Considering the Embryo: From the Preimplantation to the Gestational and Neonatal Period. *Hindawi.com* [online]. Hindawi, 2018, 2018-6-17 [cit. 2021-8-4]. Dostupné z: <https://www.hindawi.com/journals/bmri/2018/6287507/>

⁷⁹Surrogacy laws by country. *En.wikipedia.org* [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia [cit. 2021-08-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Surrogacy_laws_by_country&oldid=1049976354

Pražský studentský summit

Pražský studentský summit je unikátní vzdělávací projekt existující od roku 1995. Každoročně vzdělává přes 300 studentů středních i vysokých škol o současných globálních tématech, a to především prostřednictvím simulace jednání tří klíčových mezinárodních – OSN, NATO a EU.

Asociace pro mezinárodní otázky

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

Táňa Vondřichová

Autor je spolupracovníkem Asociace pro mezinárodní otázky a členem přípravného týmu Pražského studentského summitu.

Autor: Táňa Vondřichová

Imprimatur: Jakub Veselý, Pavel Tesner, Matěj Frouz, Tereza Ondráčková

Jazyková úprava: Matěj Martiník, Anna Švaňhalová, Sára Abboudová

Sazba: Jáchym Jarolím

Grafická úprava: Jaroslav Kopřiva

**Vydala Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) pro
potřeby XXVII. ročníku Pražského studentského summitu.**

© AMO 2021

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

e-mail: summit@amo.cz

IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz